Les 80 – Antwoorden

Opdracht 1: Vervoeg het werkwoord Telefoneren, טִלְפֵן {tilfen} [pi'el]. Dit is typisch een nieuw-Hebreeuws werkwoord, afgeleid van het woord telefoon door dit aan te passen aan de grammaticaregels van de binyan [pi'el], maar de f-klank bleef meestal een f.

Persoon	*Tegenwoordige tijd*		*Verleden tijd*		*Toekomende tijd*		*Persoon*
Ik (m)	מְטַלְפֵן	meˈtalfen	טִלְפַּנְתִּי	tilfanti	אֲטַלְפֵן	ᵃtalfen	אֲנִי
Ik (v)	מְטַלְפֶּנֶת	meˈtalfènèt	טִלְפַּנְתִּי	tilfanti	אֲטַלְפֵן	ᵃtalfen	אֲנִי
Jij (m)	מְטַלְפֵן	meˈtalffen	טִלְפַּנְתָּ	tilfantá	תְּטַלְפֵן	tᵉtalfen	אַתָּה
Jij (v)	מְטַלְפֶּנֶת	meˈtalfènèt	טִלְפַּתְּ	tilfant	תְּטַלְפְּנִי	tᵉtalfᵉni	אַתְּ
Hij	מְטַלְפֵן	meˈtalfen	טִלְפֵּן	tilfen	יְטַלְפֵן	yᵉtalfen	הוּא
Zij	מְטַלְפֶּנֶת	meˈtalfènèt	טִלְפְּנָה	tilfᵉnáh	תְּטַלְפֵן	tᵉtalfen	הִיא
Wij (m)	מְטַלְפְּנִים	meˈtalfonim	טִלְפַּנּוּ	tilfannoe *	נְטַלְפֵן	nᵉtalfen	אֲנַחְנוּ
Wij (v)	מְטַלְפְּנוֹת	meˈtalfonot	טִלְפַּנּוּ	tilfannoe *	נְטַלְפֵן	nᵉtalfen	אֲנַחְנוּ
Jullie (m)	מְטַלְפְּנִים	meˈtalfonim	טִלְפַּנְתֶּם	tilfantèm	תְּטַלְפְּנוּ	tᵉtalfᵉnoe	אַתֶּם
Jullie (v)	מְטַלְפְּנוֹת	meˈtalfonot	תֶּלְפַּנְטֶן	tilpantèn	תְּטַלְפְּנוּ	tᵉtalfᵉnoe	אַתֶּן
Zij (m)	מְטַלְפְּנִים	meˈtalfonim	טִלְפְּנוּ	tilfᵉnoe	יְטַלְפְּנוּ	yᵉtalfᵉnoe	הֵם
Zij (v)	מְטַלְפְּנוֹת	meˈtalfonot	טִלְפְּנוּ	tilfᵉnoe	יְטַלְפְּנוּ	yᵉtalfᵉnoe	הֵן

Gebiedende wijs: m: טַלְפֵן talfen,v: טַלְפְּנִי talfᵉni, meervoud: טַלְפְּנוּ talfᵉnoe. Inf: לְטַלְפֵן lᵉtalpen
* De twee noens zijn samengevoegd.

Opdracht 2: enkele zinnen bruikbaar in een telefoongesprek. Geef de uitspraak en de vertaling.

מִי מְדַבֵּר / מְדַבֶּרֶת ?	mi mᵉdabber/mᵉdabbèrèt?	'Wie spreekt?' Met wie (m/v) spreek ik?
אֲנִי לֹא מְדַבֵּר עִבְרִית	ᵃni lo mᵉdabber ivrit	Ik spreek geen Ivriet.
אַתָּה מְדַבֵּר אַנְגְּלִית / הוֹלַנְדִּית?	attáh mᵉdabber anglit / holandit?	Spreekt u Engels/Nederlands?
דַּבֵּר יוֹתֵר לְאַט בְּבַקָּשָׁה	dabber yoter lᵉˈat bᵉvaqásjáh	Spreek langzamer alstublieft.
אֶפְשָׁר לְטַלְפֵן מִכָּאן?	èfsjár lᵉtalpen mikán?	'Misschien opbellen hiermee?' Mag ik uw telefoon gebruiken?
כַּמָּה עוֹלָה שִׂיחָה לְ...?	kamáh oláh sicháh lᵉ..?	Hoeveel kost een gesprek naar ... ?
אֲנִי רוֹצָה לִקְרוֹא לְאָדוֹן בִּנְיָמִין נְתַנְיָהוּ	ᵃni rotzáh liqro lᵉˈádon binyámin nᵉtanyáhoe,	Ik (v) wil [naar] de heer Benjamin Netanyahu roepen/opbellen.

Les 81 – Judaïca 19 – Geloofsbelijdenis en Tellied

We kijken in deze les naar de bekende Joodse geloofsbelijdenis, het 'Sjema', en we kijken even terug naar de lessen serie over rekenen en tellen met een Hebreeuws tellied. Daarvoor moeten we straks weer wat nieuwe woorden leren.
De basis van het Jodendom wordt wel gevormd door de tekst van Deuteronomium/Devarim 6:4 שְׁמַע, יִשְׂרָאֵל: יְהוָה אֱלֹהֵינוּ, יְהוָה אֶחָד. , die functioneert als de kern van de Joodse geloofsbelijdenis. Dit is het belangrijkste Joodse gebed, dat vaak het 'wachtwoord van Israël' wordt genoemd. U mag het in opdracht 2 vertalen. Omdat men de vierletterige Godsnaam יהוה niet behoort uit te spreken, wordt deze bij het voorlezen vervangen door אֲדוֹנָי *adonái*, mijn Heer.
Een gelovige Jood bidt het in de avonds voordat hij gaat slapen en in de ochtend na het opstaan, volgens Deuteronomium 6:7, '*prent het uw kinderen in – spreek erover* (…) *als u neerligt en als u opstaat*'. Het wordt altijd op de sjabbat en de feestdagen gebeden of gezongen, wanneer de Torahrol uit de de ark (de Torahkast) wordt genomen.
Het is de eerste zin die kinderen leren, en het laatste gebed dat een Jood bidt, voordat hij sterft. De vermaarde Joodse geleerde Rasji (1040-1105) gaf deze uitleg: 'De Heilige, die onze God is, maar niet als God wordt erkend door de volken, zal op een dag de enige God zijn, zoals staat in Zacharia 14:9 *En de HERE zal koning worden over de gehele aarde; te dien dage zal de HERE de enige zijn, en zijn naam de enige.*
De tekst is niet – zoals andere gebeden – gericht tot God, maar tot onszelf: 'Hoor Israël!' Wij moeten onszelf steeds weer inprenten en blijven herinneren waar deze woorden voor staan.

Daaraan hoeven we God niet te herinneren – onszelf wel.

Een afbeelding op de grote menorah-kandelaar, geplaatst tegenover de Knesset in Jeruzalem.

In de tekst staan twee letters groter geschreven die samen een woord vormen, zie opdracht 2. Een andere uitleg zegt: de dalet is groot geschreven omdat hij getalwaarde vier heeft, wat Gods uniciteit uitdrukt, het vierde niveau, boven (1) de aardse materie, (2) de flora en fauna die kunnen ontbinden, en (3) de engelen in de hemelse sferen, waar God onvergelijkbaar boven staat.
De grote letter ayien wil ons zeggen, dat het goed is onze ogen (ayin) wijd te openen en deze verheven materie tot ons te nemen.

Bij het oplezen of zingen in de synagoge wordt aan het Sjema een tweede regel toegevoegd, afkomstig uit de Talmoed. Omdat de Torah belangrijker is, wordt die tweede regel kleiner afgedrukt.

Woordenschat

יָדַע	yáda [pa'al]	Weten, kennis hebben ...עַל ,...אֶת ,לָדַעַת....
..לָדַעַת אֶת־	láda'at èt...	Kennis hebben van; seksuele omgang hebben met... (bijbels)

Dit werkwoord kent nog veel andere vervoegingen en afgeleide woorden, o.a.:

לְהִוָּדַע	l^{e}hiwáda [nif'al]	Bekend zijn
הוֹדִיעַ	hodia [hif'il]	Informeren, bekend maken ..אֶל ,..אֶת ,לְהוֹדִיעַ. l^{e}hodia èt .., èl..
..לְיַדֵּעַ אֶת	l^{e}yade'a èt.. [pi'el]	Bekend maken, aankondigen
דֵּעָה	de'áh (v)	Opinie, begrip
דַּעַת	da'at (v)	Kennis, wijsheid
יֶדַע	yèda (m)	Kennis, informatie
יָדוּעַ	yádoe'a (bn)	Bekend, familiair, beroemd
יְדִיעָה	y^{e}di'áh (v)	Kennis; nieuwsonderwerp (Krant Yediot Achronot)
יַדָּעָן	yadán (m)	Geleerde
הוֹדָעָה	hodá'ah (v)	Aankondiging, bekendmaking
מַדָּע	madá (m)	Wetenschap
מַדָּעִי	madá'i (bn)	Wetenschappelijk
מַדָּעָן	madán (m)	Wetenschapper
מֵידָע	medá (m)	Informatie
מוֹדָעָה	moda'áh (v)	Advertentie

חֻמָּשׁ, חוּמָּשׁ	choemásj	Een van de vijf (boeken van de Torah) חוּמָּשִׁם, constr חוּמָּשֵׁי Verbastering van חוֹמֶשׁ chomèsj, een-vijfde.
יֶרַח	yèrach (m)	Maand (Arabisch). In het lied soms vervangen door חוֹדֶשׁ
כָּבוֹד	kávod (m)	Eer, waardigheid, respect, majesteit
כּוֹכָב	kocháv (m)	Ster (Denk aan de strijder Bar Kochba)
לֵדָה, לֵידָה	ledáh (v)	Geboorte
מַד	mad (m)	Maat, eigenschap
מִילָה (בְּרִית)	(brit) miláh (v)	Besnijdenis (tot het verbond)
מֶלֶךְ	mèlèch (m)	Koning
מַלְכוּת	malchoet (v)	Koningschap, koninkrijk
עֵד, עֵדָה	ed (m), edáh (v)	Getuige
עַד	ad (m)	Eeuwigheid
לָעַד	lá'ad	Voor altijd, tot in eeuwigheid

עוֹלָם	olám (m!)	Eeuwigheid; wereld. (Niet verwarren met oelám!)
שֵׁבֶט	sjevèt (m)	(Volks)stam; staf, scepter

Opdracht 1: Vervoeg het werkwoord יָדַע {yáda} [pa'al] Weten *(to know)*.
Dat is een dubbel moeilijk werkwoord door de eerste radicaal yod, die assimileert met alle voorvoegsels (zie les 71), en de klankloze derde radicaal ayin. Dat kan dus niet zonder de website http://www.hebrew-verbs.co.il/.

Persoon	*Tegenwoordige tijd*		*Verleden tijd*		*Toekomende tijd*		*Persoon*
Ik (m)	.....	.....	.....	.....	.....	.....	אֲנִי
Ik (v)	יוֹדַעַת	yoda'at	יָדַעְתִּי	yádati	אֵדַע	eda	אֲנִי
Jij (m)	.....	.....	.....	.....	.....	.....	אַתָּה
Jij (v)	.....	.....	.....	.....	.....	.....	אַתְּ
Hij	.....	.....	.....	.....	.....	.....	הוּא
Zij	.....	.....	.....	.....	.....	.....	הִיא
Wij (m)	.....	.....	.....	.....	.....	.....	אֲנַחְנוּ
Wij (v)	.....	.....	.....	.....	.....	.....	אֲנַחְנוּ
Jullie (m)	.....	.....	.....	.....	.....	.....	אַתֶּם
Jullie (v)	.....	.....	.....	.....	.....	.....	אַתֶּן
Zij (m)	.....	.....	.....	.....	.....	.....	הֵם
Zij (v)	.....	.....	.....	.....	.....	.....	הֵן

Geb. wijs: m: ....., v: ....., mv: ....., Infinitief: לָדַעַת láda'at

שְׁמַע יִשְׂרָאֵל יְהוָה אֱלֹהֵינוּ יְהוָה ׀ אֶחָד׃
בָּרוּךְ שֵׁם כְּבוֹד מַלְכוּתוֹ לְעוֹלָם וָעֶד׃

Opdracht 2: Bekijk en beluister een of meer uitvoeringen van deze tekst uit Deuternomium/ Devarim 6:4, aangevuld met een regel uit de Talmoed (Misjna traktaat Joma 6:2):
www.youtube.com/watch?v=9hdG1aXlExI Volksdans-achtige uitvoering.
www.youtube.com/watch?v=wxO09BUrkMk De afgebeelde tekst rustig gezongen.
www.youtube.com/watch?v=sfF6-TkAnBM Een enthousiaste uitvoering.
http://foundationstone.com.au/Distribution/shema.mp4 Het Sjema plus Deuteronomium 4:5-9 rustig en duidelijk voorgelezen. Geef de uitspraak en de vertaling.

שְׁמַע, יִשְׂרָאֵל: יְהוָה אֱלֹהֵינוּ, יְהוָה אֶחָד. .....

.....

בָּרוּךְ שֵׁם כְּבוֹד מַלְכוּתוֹ לְעוֹלָם וָעֶד .....

.....

Welk woord vormen de twee groter gedrukte letters? .....

Opdracht 3: Bekijk, beluister en vertaal het stapellied Echad mi yodea.
In de verzen wordt steeds de eerdere tekst herhaald; voor het vertalen lijkt me dit overbodig.
www.youtube.com/watch?v=1XU-3IuzPEE, met tromgeroffel en Hebreeuwse tekst,
www.youtube.com/watch?v=cXcHQTQemQw, gedanst

1	אֶחָד מִי יוֹדֵעַ. אֶחָד אֲנִי יוֹדֵעַ. אֶחָד אֱלֹהֵינוּ שֶׁבַּשָּׁמַיִם וּבָאָרֶץ .....
	.....
2	שְׁנַיִם מִי יוֹדֵעַ. שְׁנַיִם אֲנִי יוֹדֵעַ. שְׁנֵי לֻחוֹת הַבְּרִית .....
	.....
3	שְׁלֹשָׁה מִי יוֹדֵעַ. שְׁלֹשָׁה אֲנִי יוֹדֵעַ. שְׁלֹשָׁה אָבוֹת .....
	.....
4	אַרְבַּע מִי יוֹדֵעַ. אַרְבַּע אֲנִי יוֹדֵעַ. אַרְבַּע אִמָּהוֹת .....
	.....
5	חֲמִשָּׁה מִי יוֹדֵעַ. חֲמִשָּׁה אֲנִי יוֹדֵעַ. חֲמִשָּׁה חֻמְשֵׁי תוֹרָה .....
	.....
6	שִׁשָּׁה מִי יוֹדֵעַ. שִׁשָּׁה אֲנִי יוֹדֵעַ. שִׁשָּׁה סִדְרֵי מִשְׁנָה .....
	.....
7	שִׁבְעָה מִי יוֹדֵעַ. שִׁבְעָה אֲנִי יוֹדֵעַ. שִׁבְעָה יְמֵי שַׁבַּתָּא .....
	.....
8	שְׁמוֹנָה מִי יוֹדֵעַ. שְׁמוֹנָה אֲנִי יוֹדֵעַ. שְׁמוֹנָה יְמֵי מִילָה .....
	.....
9	תִּשְׁעָה מִי יוֹדֵעַ. תִּשְׁעָה אֲנִי יוֹדֵעַ. תִּשְׁעָה יַרְחֵי לֵידָה .....
	.....
10	עֲשָׂרָה מִי יוֹדֵעַ. עֲשָׂרָה אֲנִי יוֹדֵעַ. עֲשָׂרָה דִּבְּרַיָּא .....
	.....
11	אַחַד עָשָׂר מִי יוֹדֵעַ. אַחַד עָשָׂר אֲנִי יוֹדֵעַ. עַחַד עָשָׂר כּוֹכבַיָּא .....
	.....
12	שְׁנֵים עָשָׂר מִי יוֹדֵעַ. שְׁנֵים עָשָׂר אֲנִי יוֹדֵעַ. שְׁנֵים עָשָׂר שִׁבְטַיָּא .....
	.....
13	שְׁלוֹשָׁה עָשָׂר מִי יוֹדֵעַ. שְׁלוֹשָׁה עָשָׂר אֲנִי יוֹדֵעַ. שְׁלוֹשָׁה עָשָׂר מִדַּיָּא .....
	.....

Bronnen: *www.chabad.org (liedtekst); millon; Israel Today Magazine (o.a. afbeelding 2); Jom Jom, D. Hausdorff; www.hebrewsongs.com, www.hebrewatmilah.org, parsja-uitleg van NIK.nl; rabbijn Menno ten Brink in NIW.*
Zie ook: *Big Feelings in a Small Letter, over het gebruik van grotere en kleinere Hebreeuwse letters; Questioning the Orders, over 'horen' en 'gehoorzamen'; Markus 12:29.*